

Fjøs i Repokoski – Revfossnes - Revforsnes

Dokumentasjonsvedlegg

Utarbeidet av Troms og Finnmark fylkeskommune 2020

Bakgrunn for fredningen

Tanken om å frede fjøset i Repokoski kom i forbindelse med at eier ønsket å ta vare på det og søkte om midler til istandsetting. Søknaden om midler ble begrunnet med at det var et kvensk fjøs og en av de få bygningene i Porsanger som er satt opp før krigen.

Etter hvert ble fjøset også en del av Riksantikvarens fredningsstrategi mot 2020, under temaet nasjonale minoriteter, som et kvensk/norskfinsk kulturminne. Dette arbeidet gjøres i samarbeid med Troms og Finnmark fylkeskommune og Riksantikvaren. Målet med fredningsstrategien er å øke representativiteten på fredningslisten som skal gjenspeile Norges historie og dagens samfunn. Det er få fredete kvenske kulturminner, og de aller fleste som er fredet ligger i Varangerområdet.

Fredningen skal øke bevisstheten om dalens bruk, tradisjoner, historie og byggeskikk. Fjøset fredes som et kvensk kulturminne, men er også en del av den samiske historien. Den viser til tidlig kvensk bosetting og samhandling mellom folk i Lakselvdalen. Beliggenheten og den store graden av originalitet gir et innblikk i liv og virke for befolkningen på 1800-1900-tallet.

Historikk

Man regner med at de første kvenene slo seg ned i dalen på 1700-tallet. Kvenene kom fra både finsk og svensk side av Tornedalen. De drev i stor grad med fiske og jordbruk. Kvener, men også samene har tradisjonelt brukt områdene i Lakselvdalen, og til fjøset knytter det seg både kvensk og samisk historie. Det har vært snakket kvensk i dalen, og det kvenske språket fikk offisiell status som språk i 2005. I Porsanger kan man ennå høre det kvenske språket i bruk¹.

Kvenene har satt sitt preg på Lakselvdalen. Dette vises gjennom steder med kvenske navn, som slåtter, steder langs elva og fiskeplasser, skoger, vann, berg og fjell.

Det meste av bygningsmassen i Nord-Troms og Finnmark gikk tapt under brenningen på slutten av 2. verdenskrig. Spesielt i Vest-Finnmark er det få bygninger igjen, og fjøset i Repokoski er ett av de få som ikke ble brent. Muligens ble det reddet siden det sto skjult i skogen.

Fjøset står ved den gamle hesteveien «Hevostie» som var en viktig ferdselsåre til Karasjok. Like sør for fjøset deler veien seg. Det er fortalt at veien langs elva mot Karasjok var sommerveien og veien som går mot sørøst var en vintervei. Veiene er fortsatt synlig og har viktig formidlingsverdi.

¹Josef Lindbäck og Arvid Petterson "Generell historikk for Lakselvdalen" u.å.

Vedlegg til vedtak om fredning av fjøs i Repokoski
– Revfossnes - Revforsnes, gnr 20/17 i Porsanger
kommune – Porsáŋgu gielda – Porsangin komuuni,
Troms og Finnmark fylke.

**Vedlegget følger vedtak om fredning etter
kulturminneloven §§15 og 19.**

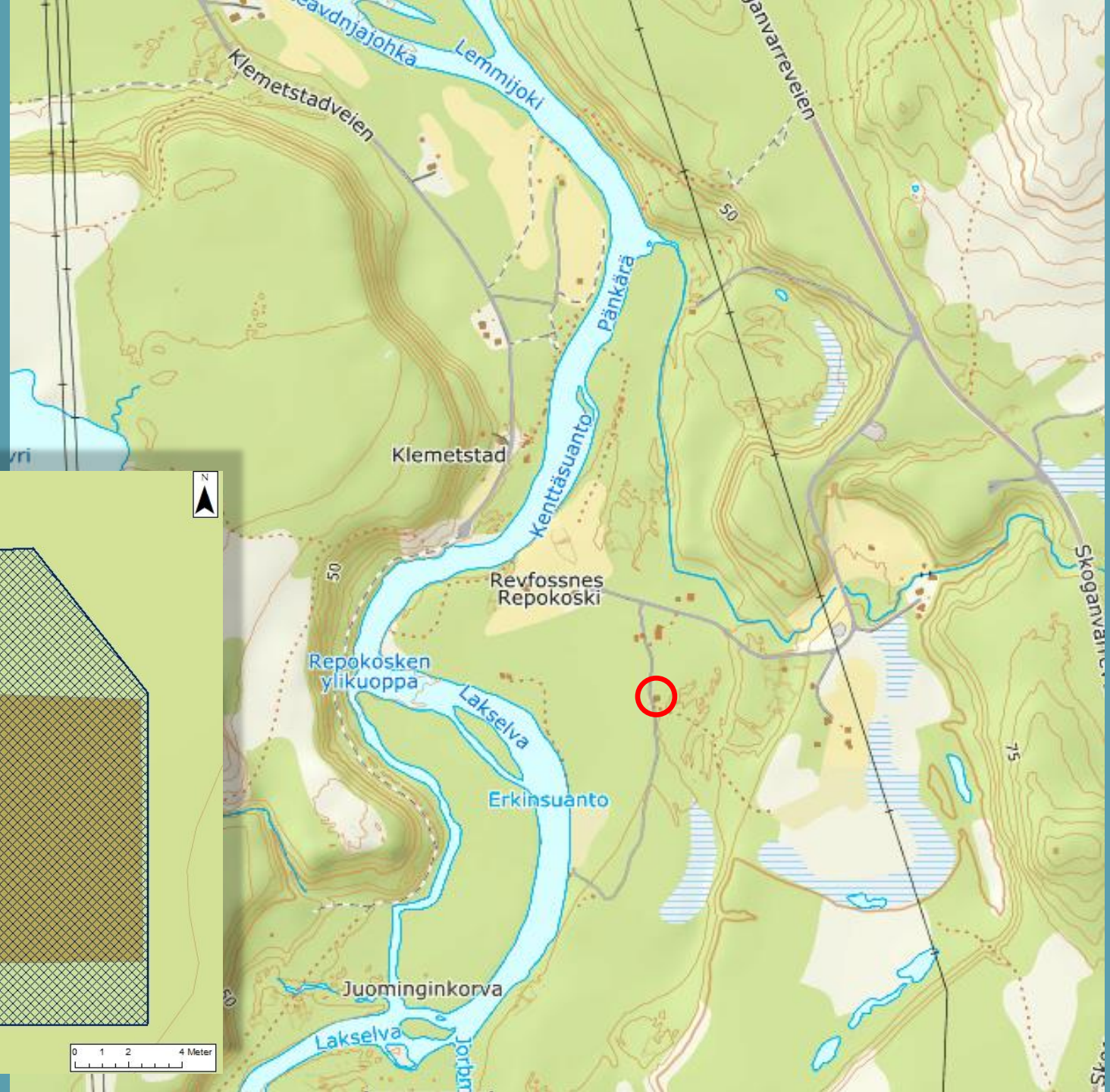
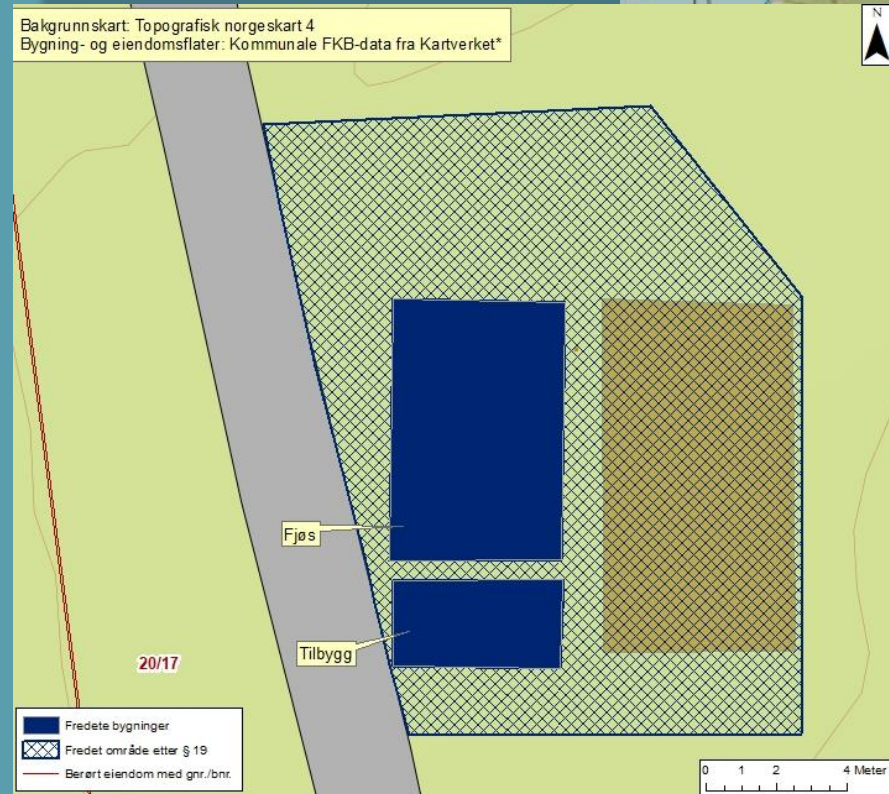
Vedlegget er en fotodokumentasjon av bygningene
i den tilstand de hadde i 2019.

Alle foto, når ikke annen fotograf er oppgitt: Troms
og Finnmark fylkeskommunes arkiv

Eiendomsinformasjon:
Fjøs i Repokoski – Revfossnes -
Revforsnes, gnr/bnr 20/17,
Porsanger kommune - Porsángu gieldda –
Porsangin komuuni

Fjøs og tilbygg: Bygningsnr. 192814316.
(Bygningene var tidligere sammenhengende og
har ikke fått separate bygningsnummer)

Stedsnavnet Repokoski stammer fra kvensk. Repo betyr rev og koski betyr foss. Det norske navnet i henhold til kartverket er Revfossnes. Det antas at det også er en svenske stavemåte av Repokoski: «Revforsnes», som kommer fra 1700-tallet da også de svenske skattekreverne var i området. Navnet Revforsnes er fremdeles i bruk av folk i dalen.

Det sies at fjøset er satt opp på 1700-tallet, den tiden da de første kvenske bosetterne slo seg ned i dalen for å drive gårdsdrift. Bakgrunnen for antakelsen er at det i fjøset skal det være funnet en stokk med innskrifsjonen 1772 . Årstallet på tømmeret er ikke gjenfunnet.

Det finnes imidlertid også muntlige opplysninger om at fjøset skal være satt opp på 1700-tallet².

Dendrokronologisk datering viser at det eldste tømmeret i fjøset er hugget i 1861/62. Den dendrokronologiske dateringen er den sikreste dateringen som finnes, og dette tyder på at dette fjøset er satt opp på et senere tidspunkt enn først antatt.

Etterslekten til den første som slo seg ned på Repokoski/Revfossnes/Revforsnes, Gudmand Karlsen, er både kvener og sjøsamer, men også dansk³. Kulturminnet knyttes derfor til kvensk og samisk bosetting.

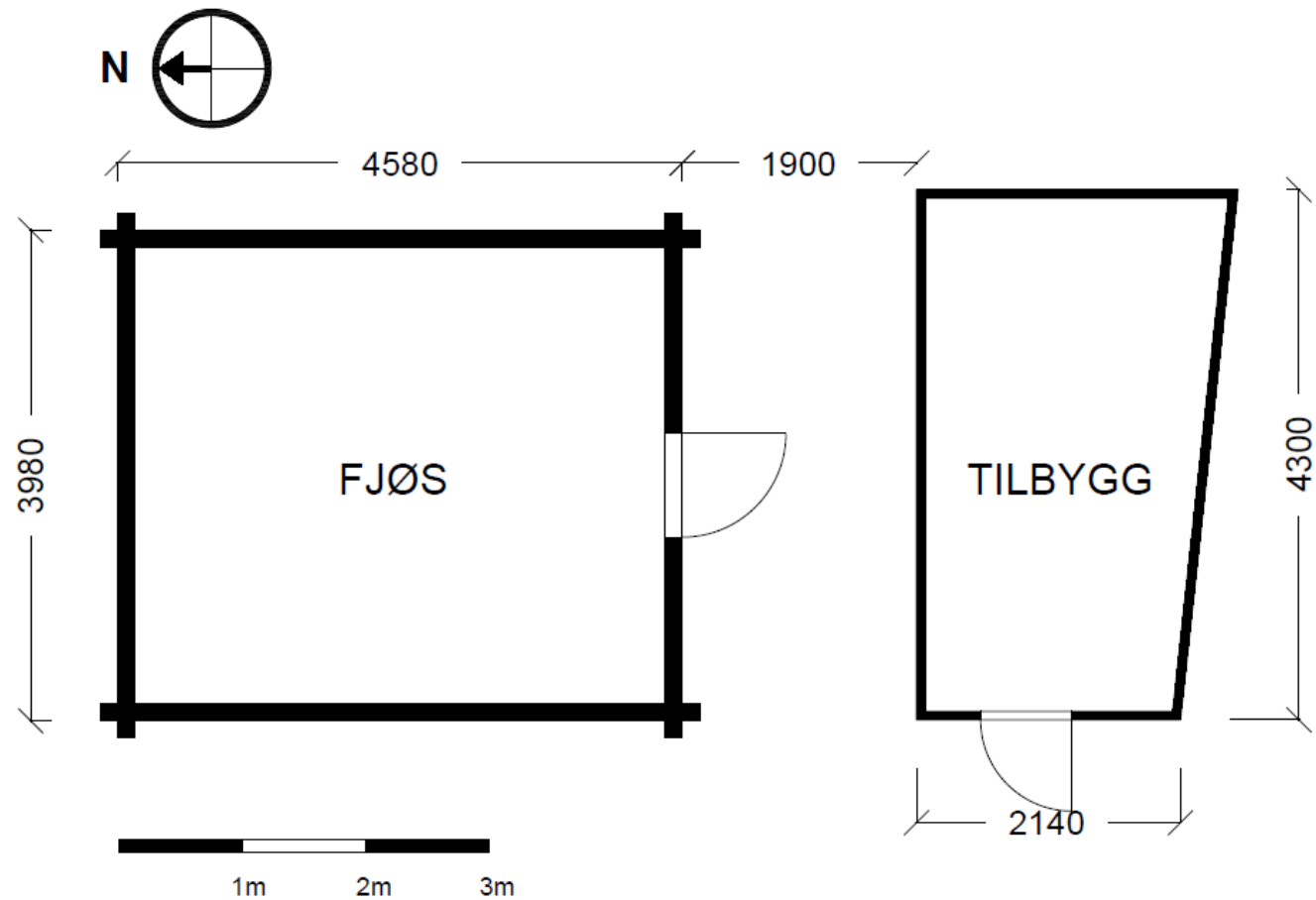
Fjøset skal ha vært brukt langt opp mot våre dager som sauefjøs. Fjøset står ved den gamle hesteveien til Karasjok, Hevostie som har vært en viktig ferdselsåre.

² Opplysninger hentet fra Hans Hansens og Geir Wulffs slektturnersøkelse. Josef Lindback «Fjøset fra 1700-tallet på Repokoski/Revforsnes 18.09.2011.

³Opplysninger hentet fra Hans Hansens og Geir Wulffs slektturnersøkelse. Josef Lindback «Fjøset fra 1700-tallet på Repokoski/Revforsnes 18.09.2011.

Planskisse fjøs og tilbygg

*Arbeidet med restaureringen har vært et samarbeid mellom eier Agnar Johansen, Laila Johansen, Riinakaisa Laitila ved Porsanger museum og Arvid Petterson ved Porsanger historielag. Handverkere i prosjektet har vært Arne Graven som restaurerte fjøset og Bjarne Jolma som restaurerte tilbygget.

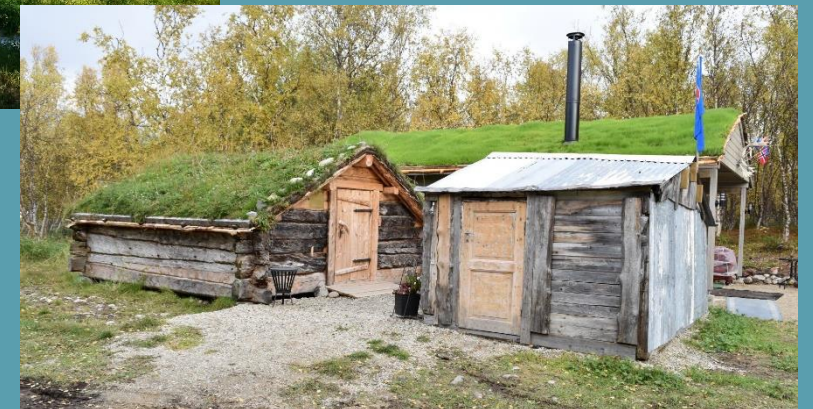

Fjøset og tilbygget er et sammensatt kulturminne som gir god dokumentasjon av samfunn og kulturhistorie. Fjøset består av to deler. Selve fjøsdelen er laftet av tømmer og taket er tekket med torv.

Mens fjøsdelen er en solid laftet tømmerkasse, er tilbygget en lettere konstruksjon. Det består av et rammeverk kledd med bølgeblekk og liggende låvepanel og delvis ukantet hjørnebord. Taket er tekket med bølgeblekk.

Både fjøs og tilbygg har gjennomgått en omfattende restaurering*. Før restaureringen startet hadde fjøsdelen også bølgeblekk på taket. Opprinnelig var det tekket med torv og torvtaket ble tilbakeført under restaureringen.

Gjennom restaureringen har man kunnet dokumentere byggeskikk, byggeteknikk og materialbruk som har svært ulik karakter.

De to øverste bildene viser fjøs og tilbygg før restaureringen startet. (Foto: Riinakaisa Laitila/RDM-PM).

På det midterste bildet er fjøset restaurert. Nederste bildet viser både fjøs og tilbygg ferdig restaurert og plassert i forhold til hverandre.

Tilbygget var opprinnelig bygget sammenhengende med fjøset. Under restaureringen ble tilbygget plassert et par meter ut fra fjøset slik at det er blitt to separate bygninger. Nordveggen på tilbygget er lukket med villmarkspanel da den var åpen mot fjøset. Bygningen i bakgrunnen hører ikke til fredningen og er kommet opp i 2019.

Fjøset

Da arbeidet med å søke midler til fjøset startet, ble det antatt at det var satt opp i 1772 på bakgrunn av opplysninger om et oppriss med tallet i en av stокkene. Dette er ikke gjenfunnet, og eldste datering som vi kjenner til i dag ble gjort gjennom dendrokronologisk datering. Dateringen viser at den eldste tømmerstokken ble hugget i 1861/1862 etter vår tidsregning.

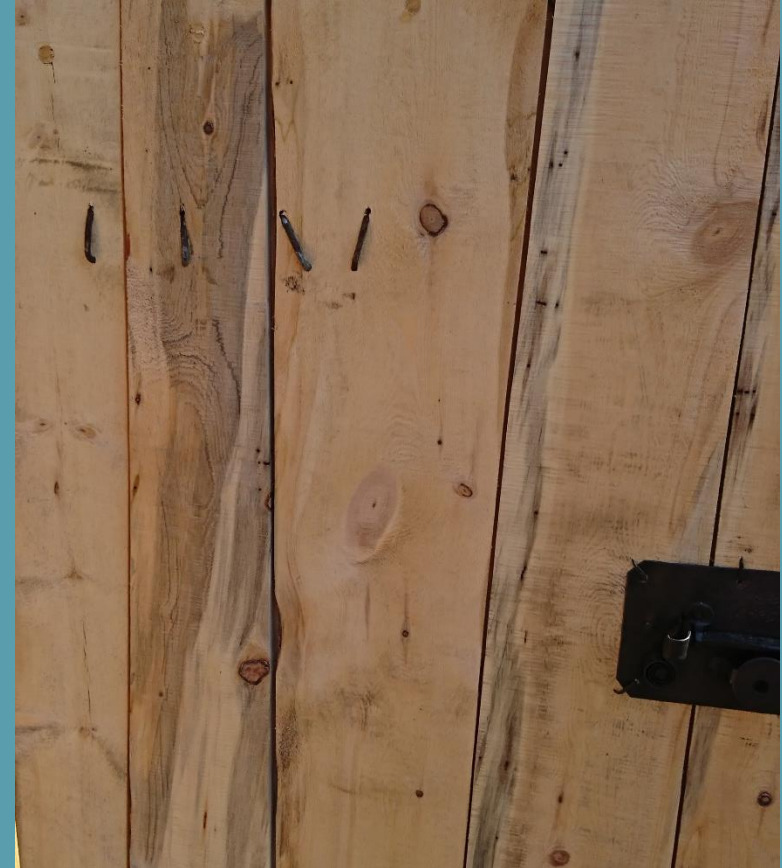
Fasade nord og vest

Den eldste delen, fjøsdelen av bygningen, består av en laftekasse og kun ett rom.

Åstak tekket med torv som hviler på et undertak av halvkløyvinger. Mellom halvkløyvningene og torva er det lagt never.

Det er satt inn ny dør etter mal fra eldre dører fra nord i Finland, hvor det har vært vanlig med skrå labank.

Opprinnelig var det ikke gulv i fjøset, men på 1960-tallet ble det lagt flyplassplank¹. Deler av gulvet er erstattet med frisk flyplassplank, hentet fra andre steder i Porsanger.

¹Flyplassplank er laget av forskjellige treslag fra Mellom-Europa og ble benyttet til å lage flyplassdekke under 2. verdenskrig. Det er boret hull i flyplassplankene for å kunne lage flak av disse, i hullene var det trenagler

Tilbygg

Tilbygget ble satt opp på 1970-tallet. Det som var av tilgjengelig materialet ble benyttet. Tilbygget har vært brukt til å oppbevare utstyr.

Fasade nord og vest

Fasade sør og øst

Åpningen som tidligere var inntil fjøset mot nord har ikke hatt vegg. Tilbygget er derfor midlertidig lukket for å unngå at vær og vind tar tak i det. På to av veggene og taket er det brukt bølgeblekk. Østveggen har treplank og i mønet i røstet på sørveggen er det satt på plater. Døra, som ble satt inn under restaureringen, stammer fra et etterkrigshus i Porsanger.

Innvendig sør- og østveggen. Enkel konstruksjon med jordgulv. Foto: Riinakaisa Laittila/RDM-PM.

Kulturminne i tilknytning til fjøset

«Hevostie»

«Hevostie» er et annet kulturminne knyttet til fjøset i Repokoski. Det er den eldste sommer- og vinterveien mellom kyst og innland. Veien langs elva til Karasjok er sommerveien, og veien like sør for bygningene som går østover er vinterveien. Veien ble brukt til transport med hest, men også rein, spesielt i vinterhalvåret fra havner i Porsanger og til Karasjok og andre steder i indre del av Finnmark. Det kunne være raider på 30-40 hester som trakk sleder på omkring 400 kg varer, både fram og tilbake. Fjøset lå godt til som stasjon over natta under transporten⁴

⁴Josef Lindbäck, «Fjøset fra 1700-tallet på Repokoski/Revforsnes»).